

El dret civil pitiús, desenvolupat i reconegut en la nova llei de successió voluntària de les Illes Balears

per Ángel Custodio Navarro Sánchez

1. Un camí iniciat en la tardor de 2018

Fruit de l'aprovació de la Llei 7/2017, de 3 d'agost, de modificació de la Compilació de Dret Civil de les Illes Balears (disposició addicional 5a) es creà el Consell Assessor de Dret Civil de les Illes Balears, com a òrgan permanent de consulta i assessorament del Govern i del Parlament de les Illes Balears i dels consells insulars quan aquestos ho sol·licitin, en matèria de dret civil a l'arxipèlag; en aquest organisme hi estan representades en paritat les quatre illes, i es reconeix l'existència i funcions del Consell Assessor de Dret Civil propi d'Eivissa i Formentera (hereu de l'anterior Consell Assessor per al Manteniment, la Conservació i la Defensa del Dret Foral d'Eivissa i Formentera), adscrit al Consell Insular d'Eivissa, però amb representació del Consell Insular de Formentera.

La vàlua d'aqueixa llei de 2017 és considerable, en tant que establí l'única eina possible –i viable– d'avanç per a la modificació i desenvolupament del dret civil d'Eivissa i Formentera, del dret civil de Mallorca i del dret civil de Menorca, des de la pluralitat innata d'aquests drets civils (i no d'un genèric dret civil balear): de la seua consideració com a molt més que estricta matèria jurídica, perquè implica també el reconeixement de la identitat profunda dels quatre pobles illencs i els respectius caràcters i tarannàs, imbricat tot en la cultura de cada illa. I les diferents maneres de ser. En el fons es tracta, per la via civil, d'una plasmació de l'article 1.1 de l'Estatut d'Autonomia de les

Resum

L'aprovació de la Llei 8/2022, d'11 de novembre, de successió voluntària paccionada o contractual de les Illes Balears constitueix una fita històrica en el desenvolupament, protecció i reconeixement dels drets civils a l'arxipèlag en matèria hereditària, respecte al que fins ara preveïen, de manera molt limitada, els respectius llibres de la *Compilació de Dret Civil de les Illes Balears*. Estam davant un text, redactat pel *Consell Assessor de Dret Civil de les Illes Balears*, amb participació també del *Consell Assessor de Dret Civil propi d'Eivissa i Formentera*, que s'ha assumit de manera plena pel Parlament de les Illes Balears, i s'ha aprovat unànimement, i per via meteòrica, entre el 20 de juliol i el 25 d'octubre de 2022. L'exposició de motius i el text normatiu evidencien, en matèria successòria paccionada o contractual, l'existència innata, de les Balears *estRICTES* (Mallorca i Menorca), per una banda, i de les Pitiüses, per l'altra. I els drets civils respectius, que en virtut d'aquesta norma s'han actualitzat i modernitzat degudament, sense perjudici de preservar els principis que els són propis i característics. El dret civil propi d'Eivissa i Formentera presenta, amb la nova llei, fins i tot més mostres de pactes successoris que el dret civil de Mallorca (i Menorca). La regulació transcendeix, en tot l'arxipèlag, la mera regulació civil, i afecta també la consideració dels respectius drets civils com a elements cabdals de la cultura i tarannà de cada illa. L'enfortiment de la competència civil, pel conjunt de poders autonòmics, queda evidenciat clarament; i s'inicia un camí que pot implicar una ampliació orgànica d'aqueixos Drets Civils de manera indubitable.

Mots clau: pluralitat de Drets Civils en matèria successòria; arxipèlag de les Balears i Pitiüses; diversitat de pactes.

Abstract

The approval of Law 8/2022, of November 11, on pacified or contractual voluntary succession of the Balearic Islands constitutes a historical milestone in the development, protection and recognition of Civil Rights in the archipelago in hereditary matters, compared to what until now was foreseen, in a very limited way, in the respective Books of the Compilation of Civil Law of the Balearic Islands. We are facing a text, drafted by the *Advisory Council of Civil Law of the Balearic Islands*, with the participation of the *Advisory Council of Civil Law of Eivissa and Formentera*, which has been fully assumed by the Parliament of the Balearic Islands, and has been unanimously approved, and meteorically, between July 20 and October 25, 2022. The Exposition of motives and the regulatory text show, in matters of pacified or contractual succession, the innate existence of the *strict* Balearic Islands (Mallorca and Minorca), on the one hand, and of the Pitiüses Islands, on the other. And the respective Civil Rights, which under this rule have been duly updated and modernized, without prejudice to preserving the Principles that are their own and characteristic of them. The Civil Law of Eivissa and Formentera presents with the new Law, even more samples of succession agreements than the Civil Law of Mallorca (and Minorca). Regulation transcends, in all the archipelago, mere civil regulation, and also affects the consideration of the respective Civil Rights as key elements of the Culture and character of each island. The strengthening of civil competition, by the set of autonomic powers, is clearly evidenced; and a path begins that may involve an organic expansion of those Civil Rights in an undoubted way.

Keywords: plurality of Civil Rights in succession; archipelago of the Balearic Islands and Pitiüses; diversity of covenants.

Illes Balears, segons la redacció vigent, fruit de la Llei Orgànica 1/2007, de 28 de febrer, que, tot i la rúbrica com a *Illes Balears*, esmenta i cita de manera exhaustiva la pluralitat constitutiva interna,

innata a tot l'arxipèlag: “La nacionalitat històrica que formen les illes de Mallorca, de Menorca, d'Eivissa i de Formentera, com a expressió de la seva voluntat col·lectiva i en l'exercici del dret a l'autogovern que la Constitució reconeix a les nacionalitats i les regions, es constitueix en comunitat autònoma dins el marc de la pròpia Constitució i del present Estatut, qüestió refermada de manera absoluta en l'article 12.4 del propi estatut, rubricat Principis rectors de l'activitat pública i que, de manera ben clara estableix el següent: Les institucions pròpies [Parlament de les Illes Balears, Govern de les Illes Balears, Presidència de les Illes Balears i els quatre Consells Insulars] han d'orientar la funció de poder públic en el sentit de consolidar i desenvolupar les característiques de nacionalitat comuna dels pobles de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera, així com les peculiaritats de cada illa com a vincle de solidaritat entre si.”

I si bé és cert que l'estatut es refereix —en l'article 30.27— a la competència exclusiva de la Comunitat Autònoma per a la conservació, modificació i desenvolupament del dret civil propi de les Illes Balears, la manera efectiva de poder-ho articular, per l'evidència de la matèria, en la història, és fer-ho des del dret civil propi de cadascuna de les illes Balears.

El Consell Assessor de Dret Civil de les Illes Balears es constituí davant la Presidència de les Illes Balears, al Consolat de Mar, a la ciutat de Palma, el 23 d'octubre de 2018, en la legislatura passada, i en aquesta, el 2 de març de 2020, i en col·laboració permanent amb el Consell Assessor de Dret Civil propi d'Eivissa i Formentera, impulsat sobretot en aquests dos darrers anys (malgrat la pandèmia, en moltes reunions per via electrònica), ha aconseguit lliurar al Govern i al Parlament de les Illes Balears un text tècnicament consensuat sobre una matèria importantíssima per a tot l'arxipèlag i el respectiu dret civil: la proposta de llei de successió voluntària paccionada o contractual de les Illes Balears.

Formar part d'aquest òrgan assessor per l'illa de Formentera, junt amb una companya formenterenga [Pilar Serra Escandell] i les dos companyes eivissenques [Olga P. Cardona Guasch i Maria Torres Bonet], com a representants de les Pitiüses, junt amb els companys mallorquins i menorquins, representa tot un honor, i per això, ara, amb modèstia i humilitat, vull fer partícip a l'opinió pública d'Eivissa i de Formentera del que, al meu parer, significa aquest text acabat d'aprovar.

2. Un camí que ha arribat a bon port, entre l'estiu i la tardor de 2022

En efecte, el text redactat s'ha assumit, com és més que notori, com a *Proposició de llei de successió voluntària paccionada o contractual de les Illes Balears*, al juliol de 2022, al Parlament de les Illes Balears, per la unanimitat dels grups de la Cambra;¹ s'ha pres en consideració, també per unanimitat, al setembre de 2022;² s'ha tramitat per procedi-

ment directe i en lectura única, amb data 25 d'octubre de 2022;³ i s'ha aprovat per unanimitat del Parlament el 25 d'octubre de 2022,⁴ en considerar-la una llei tècnica de fàcil discussió i tramitació. No podem deixar de dir que, casualitats de la vida, aqueix dia 25 d'octubre, se celebra la festivitat de *San Frutos* (eremita de l'època visigoda més tardana; en castellà San Frutos, també conegut com San Frutos Pajarero o San Frutos de Segòvia), com que sembla que estan en joc els fruits civils i les herències en vida, el sant ha fet honor al seu nom i ha obrat *el miracle* que la Llei s'aprovi precisament aqueixa jornada.

I ara cal referir-se a la *Llei de successió voluntària paccionada o contractual de les Illes Balears*, publicada al BOIB núm. 148, de 17 de novembre de 2022 (versió catalana, p. 46210 a 46230, disponible en

1. Butlletí Oficial del Parlament de les Illes Balears (BOPIP), núm. 164, de 15 de juliol de 2022, p. 9387 a 9402. Es pot consultar en línia a l'adreça: <http://web.parlamentib.es/webgtp/scripts/UnRegExpn.asp?CFnumExp=102022PLEX-0003>

2. A més a més, el Ple, per unanimitat, prengué en consideració la proposició, segons que es deriva de l'acord adoptat el 20 de setembre de 2022. Així es conté al Diari de Sessions del Ple del Parlament de les Illes Balears, núm. 132, 20 de setembre de 2022, x Legislatura. És prou significatiu que dels vuit diputats que intervingueren, tots a favor, de diferents tendències polítiques, per referir-se al Dret Civil propi de l'arxipèlag, tres parlin, de Dret Foral, terme que no apareix ni a l'Estatut, ni a la Compilació ni a la nova Llei, però és suficientment explícit per a evidenciar un fet diferencial de l'arxipèlag i de la seua història i cultura: així el diputat Sr. Lafuente i Mir (GP Popular), el diputat Sr. Rodríguez i Farré (GP VOX-Actua Balears) i el diputat Sr. Sanz i Igual (GP Mixt). A més, la diputada Sra. Costa i Serra (GP Socialista), per referir-se a l'actual Consell Assessor de Dret Civil propi d'Eivissa i Formentera, parlà de la “Comissió de Dret Foral d'Eivissa i Formentera”, segurament en atenció al nom que des de 1998 fins a 2010, tengué el Consell Assessor civil pitiús: Consell Assessor per al Manteniment, la Conservació i la Defensa del Dret Foral d'Eivissa i Formentera. Disponible en línia a l'adreça: <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/10/ple/PL-10-132.pdf>.

3. BOPIP, núm. 173, de 30 de setembre de 2022, p. 9809. Dia 25 d'octubre de 2022. Agenda. Disponible en línia: <http://www.parlamentib.es/Actividad/Actividad.aspx>

4. Diari de Sessions del Ple del Parlament de les Illes Balears, núm. 138, 25 d'octubre de 2022, x Legislatura. IV. Adopció d'acord sobre la proposta de la Mesa d'aplicar el procediment directe i en lectura única a la Proposició de llei de successió voluntària paccionada o contractual de les Illes Balears (RGE núm. 5476/22); p. 8449. v. Debat i votació, si n'és el cas, de la Proposició de llei de successió voluntària paccionada o contractual; p. 8449-8454. Feim esment que, en aquesta sessió definitiva sobre l'assumpte, dels vuit diputats que intervingueren, tots a favor, igualment de diferents tendències polítiques, per referir-se al Dret Civil propi, cinc, empararen el terme Dret Foral (en alguna ocasió, inclús els termes Dret Foral Civil), expressions que no apareixen ni a l'Estatut, ni a la Compilació ni a la nova Llei, però expliciten un concepte ple d'autoc-tonia a cadascuna de les illes i en l'imaginari col·lectiu, no només jurídic: així el diputat Sr. Lafuente i Mir (GP Popular), la diputada Sra. Sans i Regis (GP Unidas Podemos), el diputat Sr. Méndez i Baiges (GP Ciudadanos), el diputat Sr. Sanz i Igual (GP Mixt) i la diputada Sra. Costa i Serra (GP Socialista), que igualment parlà de la “Comissió de Dret Foral d'Eivissa i Formentera”. Disponible a l'adreça: <http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/10/ple/PL-10-138.pdf>. Notícia. El Parlament aprova la llei de successió voluntària paccionada o contractual de les Illes Balears. Disponible a l'adreça: <http://www.parlamentib.es/webdocs/NoticiaPIB.aspx?id=3722>

línia: [http://web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONES/10/bopibs/bopib-10-180.pdf](https://intranet.caib.es/eboibfront/ca/2022/11652/666583/lei-8-2022-d-11-de-novembre-de-sucesio-voluntar, i versió castellana, p. 46950 a 47971, disponible a l'adreça https://intranet.caib.es/eboibfront/es/2022/11652/666583/ley-8-2022-de-11-de-noviembre-de-sucesion-voluntar); al BOIB, <i>Butlletí Oficial de les Illes Balears</i>, s'ha publicat abans, l'11 de novembre de 2022, núm. 180, p. 10082 a 10097, disponible a l'adreça <a href=), i que entrarà en vigor, segons la disposició final tercera, al cap de dos mesos d'haver-se publicat al BOIB, allà pel dia de Sant Antoni de 2023. S'ha publicat així mateix al BOE núm. 290, de 3 de desembre de 2022, p. 165790 a 165814, com a *Ley 8/2022, de 11 de noviembre, de sucesión voluntaria paccionada o contractual de las Illes Balears*. Aquesta publicació al BOE es troba disponible a l'adreça: https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2022-20278

Una cosa com aquesta –proposar-se una llei per unanimitat de tots els grups; dur-la per la via d'urgència, i aprovar-la per unanimitat de tots– no és gaire habitual que passi al Parlament de les Illes Balears i evidencia que les forces polítiques han confiat, plenament, en el text que tècnicament s'ha elaborat pel Consell Assessor de Dret Civil de les Illes Balears, amb la col·laboració del Consell Assessor de Dret Civil propi d'Eivissa i Formentera. Fins i tot, i per tal d'evidenciar des del Consell Assessor de tot l'arxipèlag la necessitat de complir estrictament la legalitat vigent en matèria toponímica a la comunitat autònoma, en tot moment en llengua catalana (segons l'article 14.1 de la Llei 3/1986, de normalització lingüística a les Illes Balears), s'ha posat especial èmfasi perquè el topònim *Eivissa*, únic legal, surti així –*Eivissa*, i no *Ibiza*– en la versió oficial castellana de la llei. El mateix succeeix amb el topònim *Pitiüses*, que apareix escrit així, en la seua única forma legal, en la versió oficial en castellà de la llei, i

Sección I. Disposiciones generales

PRESIDENCIA DE LAS ILLES BALEARS

9709

Ley 8/2022, de 11 de noviembre, de sucesión voluntaria paccionada o contractual de las Illes Balears

LA PRESIDENTA DE LAS ILLES BALEARS

Sea notorio a todos los ciudadanos que el Parlamento de las Illes Balears ha aprobado y yo, en nombre del Rey y de acuerdo con lo que se establece en el artículo 48.2 del Estatuto de Autonomía, tengo a bien promulgar la siguiente:

LEY

EXPOSICIÓN DE MOTIVOS

I

En ejercicio de la competencia legislativa en Derecho civil -artículos 30.27 y 84.1 del Estatuto de Autonomía de las Illes Balears, en relación con la regla 8ª del artículo 149.1 de la Constitución Española-, se presenta la Ley de sucesión voluntaria paccionada o contractual de las Illes Balears.

En el proceso de elaboración de esta ley han participado el Consejo Asesor de Derecho Civil de las Illes Balears, como órgano permanente de consulta y asesoramiento al Gobierno y al Parlamento de las Illes Balears, y a los consejos insulares cuando estos lo soliciten, en materia de Derecho civil de las Illes Balears, y el Consejo Asesor de Derecho Civil propio de Eivissa y Formentera.

A dalt, la publicació de la llei 8/2022 al BOIB en la seua versió en castellà.

no *Pitiusas*. I així, en català, és com s'han publicat tots dos topònims en la versió oficial castellana (també, per descomptat, al citat BOE núm. 290/2022, de 3 de desembre), la qual cosa també constitueix una altra fita de la llei, de cara a la publicació oficial dels topònims.

La memòria tècnica del treball realitzat –*Memòria interna explicativa del Projecte de llei de successió voluntària paccionada o contractual de les Illes Balears elaborat pel Consell Assessor de Dret Civil de les Illes Balears*– es pot consultar a l'espai reservat pel Govern de les Illes Balears al Consell Assessor, en la web oficial de la Comunitat Autònoma: <https://www.caib.es/sites/consellldretcivil/f/406013>

3. El fons jurídic del text de la nova llei: breus pinzellades

La rellevància del text queda palesa pel fet que deroga, de la Compilació de Dret Civil de Illes Balears, aprovada com a text refós pel Decret legislatiu 79/1990, de 6 de setembre, els articles 8 a 13, 50 i 51 (relatius al dret civil de Mallorca, també aplicables a Menorca, des de l'aprovació de la Llei 7/2017; és a dir 8 articles) i els articles 72 a 77 (relatius al dret civil d'Eivissa i Formentera, és a dir, 6 articles), en total 14 preceptes.

I ara la nova llei passa a tenir:

– Vuitanta articles, repartits en tres títols: (el títol I, sobre *Disposicions comunes*, articles 1 a 4; el títol II, sobre *La successió contractual de les illes de Mallorca i Menorca*, articles 5 a 50, i que abraça quaranta sis articles; i el títol III, sobre *La successió paccionada a les illes d'Eivissa i Formentera*, articles 51 a 80, que abraça trenta articles);

– dos disposicions addicionals –la segona, més que rellevant per al dret propi de cada illa, com es veurà;

– una disposició transitòria única;

– una de derogatòria única

– i tres disposicions finals (una relativa al títol competencial; una altra relativa a l'elaboració d'un text refós de la nova llei i la compilació –d'especial repercussió en el supòsit del dret civil de les Pitiüses– i la darrera, relativa a l'entrada en vigor de la nova llei).

4. L'exposició de motius

A l'exposició de motius s'explicita amb deteniment el perquè d'una regulació renovada i actualitzada de la successió voluntària paccionada o contractual a l'arxipèlag, conforme amb les necessitats dels nostres dies. I, tot seguit, es descriu i s'explica allò que, com a nova regulació, es conté a cadascun dels títols i les disposicions addicionals, la transitòria, la derogatòria i les finals.

Però més que el fons substantiu dels pactes successoris pròpiament dits, el joc de la nova regulació, les normes del dret civil comparat de les comunitats autònomes amb institucions similars i que han valgut per a inspirar-se en alguns supòsits, les innovacions sense equivalents, etc. –i que donarà per a altres treballs i estudis específics per veus més qualificades que d'un mateix– el que ens interessa és com es tracta a la llei allò que els pactes o contractes successoris representen en l'organigrama del dret civil d'Eivissa i Formentera, del dret civil de Mallorca i del dret civil de Menorca i si, en aquest aspecte, la llei ha desenvolupat, protegit i reconegut aqueixos drets.

Curiosament, i sense que la qüestió aparentment signifiqui res, la referència en el nom de la llei a la successió voluntària paccionada (que apareix citada en primer lloc), es correspon amb el nom d'aquest tipus de successió a les illes d'Eivissa i Formentera (matèria que apareix tractada en el títol III) i la referència a la successió contractual (que apareix citada en segon lloc), es correspon amb el nom d'aquest tipus de successió a les illes de Mallorca i Menorca (matèria que apareix tractada en el títol II). Hi ha un singular encreuament, que enforteix el fons de la llei, com es veurà, perquè a l'hora de descriure la successió voluntària paccionada a les Pitiüses també se la considera, en diversos articles, exemple de successió contractual. I també a Mallorca i Menorca es parla de pactes successoris. Pel que fa al fons, la llei dona nova redacció a l'article 6 de la compilació (precepte aplicable a Mallorca i Menorca) i diu que "L'herència es defereix per testament, per llei i *pels contractes* regulats en la Llei de successió voluntària paccionada o contractual de les Illes Balears". De cara a Eivissa i Formentera no hi ha hagut canvis en la compilació, i es manté la redacció de l'article 69.1 originari: "La successió es defereix per testament, *per pacte* o per disposició de la Llei".

En l'exposició de motius, les referències als respectius drets

civils –així, amb aquest nom– i al contingut i principis propis de cadascun d'ells, qüestió més que rellevant, són paleses des del començament. Així ho explicam tot seguit, de manera necessàriament sintètica.

En aqueix sentit llegim, en el punt I:

– "El considerable augment en els darrers anys de l'ús dels negocis jurídics de successió paccionada o contractual per ordenar i planificar en vida la successió, l'augment de l'esperança de vida i els nous models de família, entre altres factors, han provocat el ressorgiment d'aquestes institucions amb àmplia tradició jurídica a les Illes Balears, institucions que tenen les seves especialitats per a cada illa, que es troben en la Compilació i que també queden reflectides en aquesta llei amb una regulació diferent per illes".

– "La reforma de la Compilació de dret civil de les Illes Balears de l'any 2017 ja va fer extensiva l'aplicació dels pactes successoris prevists per a Mallorca a l'illa de Menorca. La regulació en la Compilació és breu, i la falta d'una actualització davant una figura que ha augmentat el seu ús notablement, que es planteja, a més, la possibilitat que els estrangers també en puguin fer ús, d'acord amb les normes que estableix el Reglament successori europeu, fa necessària aquesta nova regulació".

En el punt II:

– "Pel que fa a la forma i l'estructura de la llei que ara es presenta, s'ha optat per separar els pactes successoris per illes i distingir els que són d'aplicació a Mallorca i Menorca dels d'Eivissa i Formentera, precedits d'un títol previ amb disposicions comunes que fan referència a aspectes com l'objecte o l'eficàcia de la norma. D'aquesta manera es manté l'estructura de la Compilació i les seves particularitats, i es regulen en títols diferents els pactes successoris de Mallorca i Menorca i els pactes successoris d'Eivissa i Formentera".

– "L'àmbit objectiu és merament descriptiu: la successió paccionada o contractual de les Illes Balears, que no impedeix la reflexió futura sobre

noves modalitats de pactes o l'aplicació de les figures d'unes illes a les altres, sempre, en aquest cas, salvaguardant la necessària adequació als principis successoris del dret civil propi de cada illa".

– "En el cas de Mallorca i Menorca, el títol II s'ha dividit en tres capítols. El capítol primer recull les disposicions generals i comunes dels diferents tipus de pactes que es regulen per a aquestes dues illes (la donació universal i el pacte de definició), i es refereix als requisits de forma i capacitat, d'una banda, i a les regles d'interpretació i integració, de l'altra".

– "El títol III està dedicat als pactes successoris de les illes d'Eivissa i Formentera i també es divideix en tres capítols. El capítol primer conté les disposicions comunes a tots els pactes successoris pitiüses, amb la salvaguarda que, per tradició, també s'han estipulat en capítols matrimonials, espòlits, la qual cosa evidencia l'especial vinculació del fet successori amb el règim econòmic matrimonial paccionat a les Pitiüses".

– "El capítol segon regula els pactes d'institució. La seva variada tipologia ha determinat la divisió interna del capítol en tres seccions: la primera, sobre aspectes generals; la segona, relativa als pactes d'institució a títol universal; finalment, la secció tercera preveu els pactes d'institució a títol singular".

En el punt III:

– "Aquesta llei regula els pactes existents avui, però amb possibilitat oberta a noves modalitats".

– "Després de les disposicions generals dels articles 5 a 10 ja esmentades, el capítol segon està dedicat a la donació universal de béns presents i futurs aplicable a les illes de Mallorca i Menorca. Fins ara, aquesta figura es trobava regulada en els articles 8 a 13 de la Compilació de dret civil de les Illes Balears. Aquesta figura es caracteritza pel seu doble vessant: el caràcter successori (la donació universal atribueix al donatari la condició d'hereu universal del donant, amb caràcter general, de manera irrevocable) i la naturalesa contractual (que suposa la transmissió de béns de present, encara que no necessària-

ment de tot el patrimoni). Aquesta figura exigeix que sempre hi hagi una transmissió de present i no exigeix una relació de parentiu per tal que es pugui formalitzar la donació universal”.

– “D’acord amb el principi d’unitat, el causant només pot atorgar una única donació universal. La possibilitat de renovar el pacte successori formalitzat inicialment entre els mateixos subjectes amb inclusió de nous béns no s’entén com un acte separat del primer”.

En el punt iv:

– “Pel que fa al pacte de definició, es regula en el capítol tercer i s’estructura en tres seccions: la primera conté les disposicions generals; la segona regula el pacte de definició limitada a la llegítima; i la tercera regula la definició per més de la llegítima, i fa referència a altres drets successoris que es preveu que podrien arribar a tenir”.

– “S’ha prescindit de la tan comentada expressió «de veïnatge civil mallorquí», que ha estat una reivindicació generalitzada”.

– “Es manté la intangibilitat de la llegítima en els termes de la Compilació”.

En el punt v:

– “El títol tercer, seguint l’ordre previst en la Compilació, es dedica als pactes successoris a les illes d’Eivissa i Formentera, una de les institucions més definitòries del dret civil pitiús. La seva importància es palesa històricament en els atorgaments d’espòlits, veritables cartes de constitució familiar, on s’establien les bases, ja no sols de l’economia conjugal, sinó de l’organització del patrimoni entre generacions, a través de la figura dels heretaments. La Compilació de 1961 se’n va fer ressò, però va ser la reforma de 1990 la que va desenvolupar la successió contractual, que a partir d’aleshores ja no hauria d’anar vinculada necessàriament al matrimoni. Amb aquesta llei es fa una passa més, ja que aprofundeix en el tractament de la successió contractual, tot introduint normes dirigides a resoldre dubtes sorgits en la pràctica habitual, regulant de manera més completa i

Secció I. Disposicions generals PRESIDÈNCIA DE LES ILLES BALEARS

9709

Llei 8/2022, d’11 de novembre, de successió voluntària paccionada o contractual de les Illes Balears

LA PRESIDENTA DE LES ILLES BALEARS

Sia notori a tots els ciutadans que el Parlament de les Illes Balears ha aprovat i jo, en nom del Rei i d’acord amb el que s’estableix a l’article 48.2 de l’Estatut d’Autonomia, promulg la següent:

LLEI

EXPOSICIÓ DE MOTIUS

I

En exercici de la competència legislativa en Dret civil -articles 30.27 i 84.1 de l’Estatut d’Autonomia de les Illes Balears, en relació amb la regla 8a de l’article 149.1 de la Constitució Espanyola-, es presenta la Llei de successió voluntària paccionada o contractual de les Illes Balears.

En el procés d’elaboració d’aquesta llei hi han participat el Consell Assessor de Dret Civil de les Illes Balears, com a òrgan permanent de consulta i assessorament al Govern i al Parlament de les Illes Balears i als consells insulars quan aquests ho sol·licitin, en matèria de Dret civil de les Illes Balears i al Consell Assessor de Dret Civil dels Països d’Eivissa i Formentera.

A dalt, la publicació de la llei 8/2022 al BOIB en la seua versió en català.

sistematitzada les diferents modalitats fins ara previstes en la Compilació, i afegint-ne de noves. La normativa territorial i urbanística aplicable en aquestes illes també es fa ressò dels pactes successoris pitiüsos i del seu ús i utilitat”.

– “En el capítol primer, sobre disposicions generals, s’estableix un concepte ampli de pacte successori, susceptible d’abastar-ne la rica tipologia, com també se’n delimita àmpliament l’objecte: qualssevol tipus de béns o drets patrimonials no personals. Així mateix, s’afirma la compatibilitat entre la successió contractual, la testada i la intestada, d’acord amb els principis que inspiren la successió *mortis causa* a Eivissa i Formentera. Com a novetat, es regulen la pluralitat i la compatibilitat de pactes successoris: el fet que s’hagi atorgat un pacte no n’impedeix la formalització posterior d’altres a favor de qualsevol persona. El pacte posterior que no contradigui l’anterior serà vàlid. A més, s’estableixen les pròpies regles d’interpretació i integració dels pactes successoris.

– “El capítol segon està dedicat als pactes successoris d’institució i se subdivideix en tres seccions. La secció primera conté els aspectes generals, és a dir, comuns a tots els pactes d’institució, amb les degudes innovacions d’acord amb la pràctica notarial i les necessitats de la societat actual, sem-

pre tenint en compte la tradició d’Eivissa i Formentera sobre la matèria”.

– “En la secció segona es regulen els pactes d’institució a títol universal, els quals confereixen a la persona instituïda la condició d’hereu contractual i poden ser amb transmissió actual dels béns o sense aquesta transmissió actual de béns”.

– “La secció tercera regula els pactes d’institució a títol singular, característics del dret civil pitiús, que confereixen a la persona instituïda la qualitat de legatària contractual, i també poden ser amb transmissió actual de béns o no”.

– “Els articles 74 a 80 conformen el capítol tercer, i es dediquen als pactes de finiment o de renúncia. Per primera vegada se’n regulen diferents modalitats segons l’abast de la renúncia: finiment limitat a la llegítima i no limitat a la llegítima. Alhora, el finiment limitat a la llegítima podrà ser general o especial”.

– “A més, en el tractament del finiment especial s’han previst dues modalitats en funció dels béns presents sobre els quals s’atorga la renúncia, segons que es faci en consideració a tots o només en consideració a alguns béns del causant, d’acord amb el que estableix l’article 77.1.b”.

En el punt vi:

– “El text normatiu es tanca amb dues disposicions addicionals, la pri-

mera de les quals fa referència a una sèrie de modificacions normatives”.

– “Finalment, a més d’una disposició derogatòria única que deroga els articles de la Compilació de dret civil de les Illes Balears sobre pactes successoris, hi ha tres disposicions finals. La primera conté el títol competencial; la segona, l’autorització al Govern de les Illes Balears per a la refosa total o només de les disposicions de les illes d’Eivissa i Formentera dins el text de la Compilació; i la tercera estableix l’entrada en vigor, que serà de dos mesos des de la publicació de la llei en el Butlletí Oficial de les Illes Balears”.

5. El contingut de la llei, en general

La llei, com és evident, tracta de plasmar les anteriors afirmacions en el text normatiu pròpiament dit, i desenvolupa la qüestió en dos títols diferents, com ben diferents són el dret civil de Mallorca (i Menorca) i el dret civil d’Eivissa i Formentera. I pel que fa al fons, a l’article 4, del títol primer, conté una regla que evidencia la força de cada llibre de la compilació, *per se*, per separat: el llibre I, relatiu a les Disposicions aplicables a l’illa de Mallorca; el llibre II, relatiu a les Disposicions aplicables a l’illa de Menorca, per remissió explícita, en tot això, al de Mallorca, i el llibre III, el relatiu a les Disposicions aplicables a les illes d’Eivissa i Formentera.

En efecte, l’article 4 de la Llei 8/2022 –amb la rúbrica Aplicació supletòria– confirma que es tracta –cada dret civil de l’arxipèlag– de compartiments estancs: “A manca de disposició expressa d’aquesta llei, s’han d’aplicar als pactes [nomenclatura que abunda més a les Pitiüses] i als contractes successoris [nomenclatura que abunda més a Mallorca i Menorca] les normes del respectiu llibre de la Compilació de dret civil de les Illes Balears, pel seu caràcter de dret comú, establert en la regla 2a del punt 3 de l’article 1 d’aquesta”.

De manera que, en tot allò que la nova llei –molt detallada i exhaustiva– no diga expressament res, s’ha d’estar al respectiu llibre (no als altres llibres), i en el supòsit de les Pi-

tiüses s’ha d’estar, exclusivament, al que diu el llibre III. Així es desprèn del propi text de la compilació, que ara reproduïm, article 1, segons la redacció derivada de la citada Llei 7/2017, de 3 d’agost, que en l’apartat 1 (el primer de la compilació, amb la força diàfana que això comporta), ja ho avança: “1. El Dret civil de les Illes Balears es compona [per es compon] pels drets civils històrics de les illes de Mallorca, de Menorca i d’Eivissa i Formentera, d’acord amb la tradicional divisió per llibres d’aquesta Compilació [...]; pel costum i pels principis generals del dret civil propi; i en la regla 2a de l’apartat 3 [sobre Regles generals] ho diu ben clarament: 2a. Les disposicions dels diferents llibres d’aquesta Compilació constitueixen el dret comú de les Illes Balears i s’aplicaran, supletòriament, a les altres lleis.”

Aqueixa força del respectiu llibre de la compilació es torna a confirmar, pel que ha dit la Llei 8/2022, amb especial èmfasi de cara a Eivissa i Formentera, perquè si bé en la disposició derogatòria única de la nova llei es deroguen els articles 72 a 77 de la compilació (els relatius als pactes successoris aplicables a les Pitiüses), com també es deroguen els articles 8 a 13, 50 i 51 també de la compilació (els relatius a la successió contractual aplicable a Mallorca i Menorca), la disposició final segona de la nova llei, explícitament, com no pot ser d’altra manera, autoritza el Govern de les Illes Balears perquè, en el termini de dos anys des de l’entrada en vigor de la nova llei, dugui a terme la refosa total o –com a obligació preceptiva i taxativa– només de les disposicions de les illes d’Eivissa i Formentera de la nova llei dins el text de la compilació, amb l’especificació que el text refós que s’aprovi haurà de regularitzar, aclarir i harmonitzar les disposicions aplicables dins cadascun dels Llibres de què es compon la compilació: en definitiva, de cara a les Pitiüses, per tal que tot acabi regulat i encabit en el venerat i venerable llibre III. Així com a Mallorca i Menorca aquesta no ha set una qüestió transcendent, sí que ho

ha set per a Eivissa i Formentera i així ho hem tractat de fer veure als altres companys del Consell Assessor en representació de Mallorca i de Menorca, i així s’ha plasmat com a llei.

Però encara hi ha més demostracions que acrediten, sense dubte, en la nova llei, l’enfortiment del dret civil pitiús, que podem avançar ara, tot i que es tracta de qüestions que podrien ser citades més avall, en seu de cada institució:

– En l’article 56 sobre contingut dels pactes successoris –que són objecte de descripció a l’apartat 1: “Els pactes successoris poden contenir qualssevol disposicions *mortis causa*, a títol universal o singular, amb les substitucions, modalitats, reserves, renúncies, clàusules de reversió, càrregues i obligacions que els atorgants hi estableixin, sense que per això perdin la seva condició de negoci jurídic gratuït– s’ha afegit explícitament una crida expressa a la tradició jurídica pitiüsa en l’incís següent, de cara a descriure el tipus de càrregues i obligacions que poden contenir els pactes: Les càrregues i obligacions poden consistir, segons la tradició jurídica pitiüsa, en la cura i l’atenció d’algun dels atorgants o de tercers. Però això no impedeix que s’hagin fet també innovacions en àmbits específics, sense equivalència a Mallorca i Menorca: Els pactes successoris poden instrumentar les institucions que conté la legislació de l’Estat relativa a la protecció patrimonial de les persones amb discapacitat. I que inclou, a les Pitiüses, per decisió expressa, com a dret propi, el que es deriva de la Llei estatal 41/2003, de 18 de novembre, de protección patrimonial de las personas con discapacidad y de modificación del Código Civil, de la Ley de Enjuiciamiento Civil y de la Normativa Tributaria con esta finalidad.”

– S’ha establert de manera taxativa un règim d’interpretació i integració propi sobre els pactes successoris (article 58, com han fet Mallorca i Menorca per als seus contractes successoris en els articles 9 i 10) i, entre d’altres regles, s’han establert en l’apartat 2 de l’article 58, dos regles que porten a col·lació, de bell nou, la tradició jurídica d’Eivissa i For-

mentera (i no cap altra, i per descomptat no la tradició de Mallorca i Menorca): “En la interpretació de les clàusules controvertides cal ajustar-se a les regles següents: [...] c) En els pactes successoris de finiment s’entendran, en el sentit que s’indica en l’article 74.2 d’aquesta llei, tot atenent la tradició jurídica de les illes d’Eivissa i Formentera; i d) Per a la interpretació dels heretaments cal ajustar-se al que resulti del conjunt d’estipulacions contingudes en els espòlits dels quals formin part, tot atenent la tradició jurídica pitiüsa”, amb la figura importantíssima per al dret civil pitiús dels espòlits, vertadera clau de volta de la tradició pròpia d’Eivissa i Formentera, de clara arrel i pràctica catalana des de la conquesta de 1235, i millorada amb els segles, en matèria de dret de família i de dret de successions, cosa que pròpiament no ocorre ni a Mallorca ni a Menorca, i que s’identifica amb les institucions catalanes equivalents. No s’ha previst, emperò, en la normativa pitiüsa una regla explícita com la mallorquina (i menorquina) continguda en l’article 10 de la llei sobre Integració, del tenor següent: “Per a la integració dels negocis successoris contractuals cal ajustar-se als principis successoris propis de les illes de Mallorca i Menorca recollits, directament o indirectament, en l’articulat de la Compilació de dret civil de les Illes Balears”; però tanmateix és innat que a Eivissa i Formentera, amb el seu dret civil privatiu, hom pot arribar a solucions equivalents i més quan els principis successoris propis a les Pitiüses són tan diferents dels de Mallorca i Menorca. En efecte, així com a les Pitiüses –article 69.2 de la compilació– s’estableix que “[e]l testament i el pacte successori seran vàlids encara que no continguin institució d’hereu o que aquesta no comprengui la totalitat dels béns”, a Mallorca i Menorca, d’acord amb les velles regles romanes –article 14 de la Compilació– “la institució d’hereu és requisit essencial per a la validesa del testament.” A més l’article 53 de la nova llei reconeix una peculiaritat més del dret civil d’Eivissa i Formentera, com és la de la compatibilitat entre successions, realitat innata d’a-

I. DISPOSICIONES GENERALES

COMUNIDAD AUTÓNOMA DE LAS ILLES BALEARS

20278 Ley 8/2022, de 11 de noviembre, de sucesión voluntaria paccionada o contractual de las Illes Balears.

LA PRESIDENTA DE LAS ILLES BALEARS

Sea notorio a todos los ciudadanos que el Parlamento de las Illes Balears ha aprobado y yo, en nombre del Rey y de acuerdo con lo que se establece en el artículo 48.2 del Estatuto de Autonomía, tengo a bien promulgar la siguiente Ley:

EXPOSICIÓN DE MOTIVOS

I

En ejercicio de la competencia legislativa en Derecho civil –artículos 30.27 y 84.1 del Estatuto de Autonomía de las Illes Balears, en relación con la regla 8.ª del artículo 149.1 de la Constitución Española–, se presenta la Ley de sucesión voluntaria paccionada o contractual de las Illes Balears.

En el proceso de elaboración de esta ley han participado el Consejo Asesor de Derecho Civil de las Illes Balears, como órgano permanente de consulta y asesoramiento al Gobierno y al Parlamento de las Illes Balears, y a los consejos insulares cuando estos lo soliciten, en materia de Derecho civil de las Illes Balears, y el Consejo Asesor de Derecho Civil propio de Eivissa y Formentera.

El considerable aumento en los últimos años del uso de los negocios jurídicos de sucesión paccionada o contractual para ordenar y planificar en vida la sucesión, el

A dalt, la publicació de la llei 8/2022 al BOE en la seua versió castellana.

quest dret: “La successió contractual és compatible amb la testamentària i la intestada en els termes prevists en aquest títol” [el III].

– A propòsit de les persones instituídes mitjançant pacte successori (article 60) s’ha innovat amb l’apartat 1, com es veurà: “1. Poden ser instituídes en pacte successori les persones físiques, majors o menors d’edat, i les persones jurídiques, ja sigui a títol universal o singular.” I, en la referència a les substitucions fideïcomissàries, torna a fer-se una referència a la tradició estricta d’Eivissa i Formentera, i no a cap altra (apartat 2): “Poden ser instituídes en pacte una o més persones, ja sigui amb caràcter simultani o successiu. En aquest darrer cas, s’han d’observar les limitacions establertes per a les substitucions fideïcomissàries, d’acord amb la tradició jurídica pitiüsa.”

– A propòsit del pacte d’institució a títol universal (article 73.III de la compilació que diu: “La donació universal de béns presents i futur equival a institució contractual d’hereu,” i que la nova llei deroga), precepte que tenia una dicció similar –no idèntica– a la de les regles mallorquines previstes en l’article 8.I de la compilació (i que per a Mallorca i Menorca es preveu, amb una redacció no similar, pels termes emprats, però sí pel significat profund, en l’article 11 de la nova llei), s’ha eliminat, de cara a les

Pitiüses, qualsevol referència a la “donació universal”, i es parla, simplement, conforme a la tradició pitiüsa ben assentada, fins i tot en la dicció quotidiana, de pacte successori d’institució a títol universal. Així, el nou article 66 sobre concepte [de pacte d’institució a títol universal] diu: “1. Els pactes successoris a títol universal confereixen a la persona instituída la qualitat d’hereva contractual,” sense cap referència al concepte propi de Mallorca i Menorca de la donació universal.

– Finalment, a propòsit del finiment de llegítima, popularment conegut com “es finiquitu de llegítima”, tot donant-li a la paraula castellana *finiquito* una pronúncia autòctona segons el català de les Pitiüses (article 77.III de la compilació, sobre el finiment, que diu: “En allò que no hagi estat convingut per les parts, serà d’aplicació la regulació de la definició mallorquina, en la mesura que sigui compatible amb la funció i el significat usuals a Eivissa i Formentera,” i que la nova llei deroga), directament s’ha regulat per extens la figura, sense cap remissió –de cap mena, a allò previst per a la definició mallorquina. I així ho confirma l’article 58.2.c ja vist anteriorment que ho condueix explícitament a la tradició jurídica pitiüsa, per les diferències que presenten la institució mallorquina i la pitiüsa. Una figura que tendria, com a origen remot,

tal i com explica la doctrina, la Paràbola del fill pròdig, recollida a l'Evangeli de Lluc (15, 11-32), expressió de pietat i justícia.

6. El contingut de la llei, en particular

Com hom pot apreciar, la regulació mallorquina (i menorquina) al text normatiu és més extensa –i detallista, en allò que tracta, inclusivament en matèria processal– que la pitiüsa, però en el fons, si hom atén al contingut exhaustiu, hi ha, sens dubte, més modalitats de pactes successoris a les Pitiüses que no a Mallorca i Menorca. En aqueix sentit, la nova normativa dedicada a Eivissa i Formentera, no és sintètica (com la que es va aprovar l'any 1990 pel Parlament, redactada bàsicament, des del punt de vista tècnic, pel notari José Cerdà Gimeno, mestre *en dret* i *de dret* a les Pitiüses, on més que tractament d'institucions, el que hi havia era cita d'aquestes i d'alguns principis, i ha set la pràctica la que l'ha omplert de contingut), però continua mantenint una idea de no ser una regulació detallista i, com es pot apreciar, és molt més oberta. Des d'un punt de vista tècnic, hi ha també un intent d'abstracció de cara a la descripció completa dels pactes que hom podria pensar, amb una divisió en el si de la llei (disposicions generals dels pactes successoris; pactes d'institució [a títol universal i a títol singular] i pactes de finiment o de renúncia, distingint el limitat i el no limitat a la llegítima) que comporta una veritable teoria general del pacte successori. En el recompte final hom pot constatar, amb rotunditat, que els pactes successoris són una de les grans construccions del dret civil pitiús i que així es plasma en allò que, al final, s'ha aprovat, amb més versatilitat i expressions que els de Mallorca i Menorca.

Com es pot apreciar de manera senzilla, la nova regulació de la successió paccionada a Eivissa i Formentera, tot seguint la tradició històrica i la pràctica i vivència pitiüsa, amb les degudes i necessàries adaptacions al present, i de cara al futur, evidencia un fil conductor que

El Títol II, **relatiu a Mallorca i Menorca**, preveu, tret d'error en el recompte, aquestes dos grans figures:

- a) **Donació universal de béns presents i futurs** (exemple de pacte d'institució, des d'una perspectiva tècnica, sense que aquestes paraules surtin en la descripció o conceptualització de la figura), articles 11 a 37.
- b) **Definició** (exemple de pacte de renúncia, sense que tampoc no apareguin aquestes paraules en la descripció o conceptualització de la figura), articles 38 a 50.

La donació universal, a la volta, segons l'article 13, pot:

- c) Tenir efectivitat en vida del donant universal.
- d) Pot tenir-la ajornada.

En la donació universal es pot preveure que les divergències entre les parts (article 14):

- e) Se sotmetin a mediació.

En la donació universal, si el donatari universal premor al donant, sense deixar descendència, és possible:

- f) L'exercici del dret de retracte dels béns, pel donant universal (articles 21 i 22).

La novació universal pot ser objecte de:

- g) Novació (article 24).
- h) Mutu dissentiment (article 25).
- i) Revocació (article 29), que pot fer-se per via notarial –article 31- o per via judicial –article 32.

En la novació universal, en cas de premoriència del donatari:

- j) La novació i el mutu dissentiment es poden fer entre el donant i els hereus del donatari premort (article 26)

La definició, pel seu abast, pot ser (article 38):

- k) Limitada a la llegítima (articles 45 a 47).
- l) Àmplia o per més de la llegítima (articles 48 a 50).

En la definició, la premoriència del definit a l'ascendent, sense deixar descendència, hi pot existir (article 41):

- m) El dret de retracte previst als articles 21 i 22.

La definició limitada a la llegítima (article 45):

- n) No impedeix una definició futura posterior per més de la llegítima.

La definició, en les dos manifestacions esmentades (de limitada a la llegítima o en la forma àmplia), pot ser:

- o) Objecte de mutu dissentiment (article 42).
- p) Objecte de revocació (article 43), que també pot fer-se per via notarial o per via judicial.

connecta amb una consideració del fet successori pactat com a expressió de llibertat de la persona, *per se*, però també de solidaritat dins del nucli familiar i entre generacions (i, per això, pot aparèixer expressada en forma d'espòlits, que abraça també el règim economicomrimonial, o no) i, de reconeixement, en fi, que aquest mode de delació de l'herència –amb la transmissió en vida de tot, o de part, del patrimoni i dels drets susceptibles de ser transmesos per aquesta via, de present o diferida a la mort del transmissor– és un bé lloable en ell mateix que el poble d'Eivissa i el poble de Formentera, per igual, atresoren des de temps immemorial. I així s'ha tractat de conservar, actualitzar i millorar, en

favor de la societat de les dos illes, en el món dels nostres dies. A tall d'exemple, en haver detectat la pràctica notarial del pagament de llegítimes de la via materna amb béns de la via paterna (així l'assumpte tractat al Jutjat de Primera Instància d'Eivissa, l'any 1943, assumpte: lligall 629, any 1943, núm. 45), ara s'ha estès aquesta possibilitat i la seua versatilitat, en l'article 74.1.2n incís de la nova llei, amb la introducció de novetats que l'amplien, i que va en aqueix mateix sentit, a propòsit del finiment, i que permet un major joc en el si de les famílies: "L'atribució, la compensació o la donació feta per l'hereu contractual pot consistir en béns que no formin part del patrimoni del causant".

Com a conseqüència de l'anterior, és connatural la consideració que s'enforteix el dret civil d'Eivissa i Formentera no només en el vessant estrictament jurídic i d'actualització d'aquest dret, sinó fins i tot en el cultural i patrimonial: expressió d'allò tangible i d'allò intangible, segons el preàmbul de l'Estatut d'autonomia, com a llegat de la més antiga tradició, actualitzada al llarg dels segles i les èpoques i necessitats del poble d'Eivissa i del poble de Formentera en cada moment. En concret, estam davant d'una part més que rellevant del llegat de les Pitiüses, tot basant-nos en l'article 18.3 de l'Estatut d'autonomia (precepte no molt conegut, introduït en la reforma estatutària de 2007, però importantíssim, i del qual es deriva que "Els poders públics de les Illes Balears vetllaran per la protecció i la defensa i interessos del poble de les Illes Balears [en realitat, innatament, dels quatre pobles illencs] i el respecte a la diversitat cultural de la comunitat autònoma i el seu patrimoni històric") i en l'article 34.1, també de l'Estatut d'autonomia (hereu de l'article 13.1, provinent del text estatutari originari de 1983, amb millores de redacció en 2007) a propòsit de la cultura autòctona, vistos els valors materials i immaterials que tot el text aprovat comporta, en plena sintonia alhora amb l'establert en l'article 3.a i h de la Llei 18/2019, de 8 d'abril, de salvaguarda del patrimoni cultural immaterial de les Illes Balears.⁵ I s'acre-

5. Aqueix article diu: "Article 3. Àmbits del patrimoni cultural immaterial. El patrimoni cultural immaterial es manifesta, en particular, en els àmbits següents:
a) Formes de comunicació, tradicions i expressions orals i les seves produccions, incloses la llengua i les seves modalitats i particularitats lingüístiques com a vehicle del patrimoni cultural immaterial, com també la toponímia tradicional com a instrument per a la denominació geogràfica del territori. [...]
h) Formes de sociabilitat col·lectiva i d'organització social, com també els usos i els costums tradicionals i el dret consuetudinari de cadascuna de les illes, inclosa la tradició jurídica privativa pròpia de cada illa."
Feim esment que, a propòsit de la redacció de la lletra h d'aquest article 3, acabada de citar, humilment i modestament, i abans

I el Títol III, relatiu a Eivissa i Formentera , preveu, també tret d'error en el recompte, totes aquestes figures, directament, o per remissió a la Compilació:	
a)	Pacte successori formalitzat per dos o més persones, mitjançant el qual es defereix la successió <i>mortis causa</i> d'una d'elles en relació amb tots o amb part dels seus béns [article 51.1.a de la nova Llei].
b)	Pacte successori formalitzat per dos o més persones, mitjançant el qual es renuncia a la llegítima o a d'altres drets a la successió d'una altra persona, sigui o no atorgant del pacte [article 51.1.b de la nova Llei].
Els pactes successoris poden comportar (article 51.2):	
c)	La transmissió actual de tots o de part dels béns del causant o,
d)	Diferida, de tots o de part dels béns del causant (i implicar simples crides a la successió).
Pel contingut economicomatrimonial i successori del pacte, o només successori, poden ser:	
e)	Pacte successori contingut en capítols matrimonials, <i>espòlits</i> (article 51.3 de la Llei en relació a l'article 66 de la Compilació), expressió de disposició familiar –i del règim econòmic conjugal paccionat- i també expressió successòria plenament assentada en la memòria col·lectiva jurídica, mitjançant la figura històrica dels <i>heretaments</i> .
f)	Pacte successori no contingut en capítols matrimonials, fora d'<i>espòlits</i> , expressió successòria exclusivament i que no es vincula necessàriament al matrimoni.
Per la possibilitat d'atorgar-ne un, dos o més, hom parla de:	
g)	Pluralitat de pactes successoris (article 54).
Pel contingut dels pactes (article 56), aquestos poden :	
h)	Contenir qualsevol disposicions mortis causa, a títol universal o singular, amb les substitucions, modalitats , reserves, renúncies, clàusules de reversió, càrregues i obligacions que els atorgants estableixin, sense que per això perdin la condició de negoci jurídic gratuït.
i)	Les càrregues i obligacions poden consistir, segons la tradició jurídica pitiüsa, en la cura i atenció d'algun dels atorgants o de tercers.
j)	Els pactes instrumentar les institucions que conté la legislació de l'Estat relativa a la protecció patrimonial de les persones amb discapacitat.
Els pactes d'institució –amb aquesta terminologia- poden ser (articles 60.1 i 65):	
k)	A títol universal (desenvolupat als articles 66 a 69), en la doble modalitat de pactes amb transmissió actual (article 68) i de pactes sense transmissió actual (article 69).
l)	A títol singular (desenvolupat als articles 70 a 73), en la doble modalitat de pactes amb transmissió actual (article 72) i de pactes sense transmissió actual (article 73).
Tots els pactes poden ser:	
m)	Objecte de mutu dissentiment (article 55) i revocació (article 62).
n)	Objecte de novació (article 63).
Els pactes de finiment o de renúncia (article 74) poden ser:	
o)	Limitats a la llegítima (article 74.2) i desenvolupats als articles 76 a 78.
p)	No limitats a la llegítima (article 74.2) i desenvolupats als articles 79 i 80.
Els pactes de finiment poden (article 74.3):	
q)	Contenir la transmissió actual dels béns.
r)	No contenir la transmissió actual dels béns.
Els pactes de finiment poden (article 74.5):	
s)	Ser objecte de mutu dissentiment.
t)	Ser objecte de revocació.
Els pactes de finiment limitat a la llegítima (article 77) admeten aquestes altres modalitats, amb noves derivacions:	
u)	Generals [article 77.1.a], exemple de finiment fet en consideració a tots els béns presents i futurs del causant,
v)	Especials [article 77.1.b], exemple de finiment fet únicament en consideració a tots o alguns dels béns presents del causant.
w)	Hi ha la possibilitat d'un nombre il·limitat de finiments especials previs a un finiment general [article 77.1.b 2n incís].

dita, també, des d'un enfocament de patrimoni cultural, etnogràfic, identitari, històric i lingüístic autòcton (pel que fa a lèxic propi i el seu significat jurídic profund, també en aquesta molt concreta matèria, conforme a l'article 35 de l'Estatut d'autonomia i l'article 2.5 de la Llei de normalització lingüística) i, fins i tot, arriba a explicitar no només les parelles estables –segons la Llei balear 18/2001, de 19 de desembre– sinó, fins i tot, les parelles de fet, tot reconeixent la diversitat de variables que a l'espai vivencial i mental –com a microcosmos particular– d'Eivissa i Formentera s'hi ajunten.

En aqueix sentit, i a això dedicam l'apartat final d'aquests comentaris, també conté la llei, en la part pitiusa, una constatació de la vinculació de la nova regulació amb el dret públic aplicable a Eivissa i Formentera (cosa que no s'aprecia a les illes de Mallorca i Menorca), però sí a les Pitiüses: per la imbricació que té el dret privat d'Eivissa i Formentera amb el dret públic, com ara, i per tots, en matèria urbanística i territorial, i així es constata per mitjà dels pactes successoris, però també igualment en matèria agrària i d'usos als espais naturals.

7. Innovacions en el dret civil pitius, a propòsit dels pactes successoris com a concepte

Les innovacions introduïdes per la nova llei s'evidencien, sobretot:

1) Per la incorporació d'un precepte relatiu a la possibilitat d'atorgar-ne un, dos o més pactes successoris: el que la llei denomina pluralitat de pactes successoris (article 54). S'instrumenta així: "L'atorgament d'un pacte successori no impedirà al causant atorgar-ne d'altres amb posterioritat a favor de qualssevol persones, amb independència que hagin estat instituïdes amb anterioritat, o hagin renunciat a la llei

gítima o a qualsevol altre dret a la successió del causant." Aquesta és una qüestió rellevant que tracta d'evitar interpretacions equívokes, errònies o esbiaixades per part de l'Agència Estatal d'Administració Tributària (AEAT) i per part de l'Agència Tributària de les Illes Balears (ATIB), en particular de cara a les Pitiüses, a propòsit del segon o ulterior pacte successori a títol singular, que s'havia interpretat (?) com a exemple de mera "donació". Ara, una volta aprovada la Llei estatal 11/2021, de 9 de juliol, "de medidas de prevención y lucha contra el fraude fiscal, de transposición de la Directiva (UE) 2016/1164, del Consejo, de 12 de julio de 2016, por la que se establecen normas contra las prácticas de elusión fiscal que inciden directamente en el funcionamiento del mercado interior, de modificación de diversas normas tributarias y en materia de regulación del juego",⁶ que ha modificat la

6. Sobre el Projecte de Llei i les greus repercussions d'aquest en el Dret Civil pitius, els nostres articles, en la premsa d'Eivissa i Formentera: "En defensa efectiva dels pactes successoris propis del dret civil pitius". Dins: *Diario de Ibiza*, 20 de gener de 2021. Disponible aquí: <https://www.diariodeibiza.es/opinion/2021/01/20/defensa-efectiva-dels-pactes-successoris/1198107.html>. I, també, "Per una fiscalitat justa dels pactes successoris a les Pitiüses i a la resta de l'Estat: una visió per a actuar en la seua defensa". Dins: *El Periódico de Ibiza y Formentera*, 23 de gener de 2021. Disponible a: <https://www.periodicodeibiza.es/opinion/opinion/2021/01/23/1232219/per-fiscalitat-justa-dels-pactes-successoris-les-pitiuses-resta-estat-visio-per-actuar-seua-defensa.html>. I l'acord del Ple del Consell Insular de Formentera de 29 de gener de 2021 relatiu a l'assumpte: "3.1.2.- PRP 2021/38 Per una fiscalitat justa dels pactes successoris del Dret Civil pitius en seu d'IRPF. Tramitació d'un text conjunt, a partir de la proposta al Ple formulada per l'Equip de Govern, per una fiscalitat justa dels pactes successoris del Dret Civil pitius en seu d'IRPF i de la proposició del grup polític Sa Unió de Formentera PP-Compromís, RGE 2021/1163, relativa a la defensa del Dret Civil d'Eivissa i Formentera, de Mallorca i de Menorca". La tramitació parlamentària de la Llei estatal i el resultat final ha millorat alguna –no totes– de les repercussions desfavorables de què parlàvem en aquells articles, i en el propi acord del Ple del Consell Insular, i aqueix ha set el resultat definitiu, amb solucions que enforteixen, en part, els pactes successoris, però no en el sentit complet que es tractà en la sessió ple-

també Llei estatal 35/2006, de 28 de novembre, del Impuesto sobre la Renta de las Personas Físicas y de modificación parcial de las leyes de los Impuestos sobre Sociedades, sobre la Renta de no Residentes y sobre el Patrimonio, s'ha d'estar a la nova redacció de l'article 36, segon paràgraf. I, pel que fa a la modificació de la Llei estatal 29/1987, de 18 de desembre, del Impuesto sobre Sucesiones y Donaciones (i la qüestió de l'acumulació de donacions i, ara ja, sense dubte, de contractes i de pactes successoris), s'ha d'estar a l'article 30, amb el lapse dels tres anys per a evitar acumulacions, cosa que repercutirà en l'atorgament espaiat, en el temps, dels pactes successoris.

2) La previsió de la compatibilitat de pactes successoris (article 55). Es regula així: "El pacte successori posterior serà vàlid sempre que no contradigui les disposicions contingudes en el pacte successori precedent, tret dels casos de mutu dissentiment i revocació prevists en l'article 62 de la Llei".

3) La inclusió d'un precepte detallat sobre contingut dels pactes successoris (article 56); matèria que ja hem tractat abans.

4) La previsió d'un precepte relatiu a l'objecte dels pactes successoris (article 57), precepte importantíssim, que diu el següent: "Poden ser objecte de pacte successori qualssevol tipus de béns o de drets patrimonials no personalíssims." La meua proposta fou la d'atorgar-li una redacció descriptiva, no exhaustiva, del tipus següent: "Poden ser objecte de pacte successori qualssevol tipus de béns o de drets –exclusos els personalíssims– susceptibles de contingut patrimonial, com ara i entre d'altres, els relatius a una explotació agrícola, industrial, comercial, turística o de caire concessional, així com l'empresa familiar, els establiments professio-

nària de 29 de gener de 2021. Fins i tot, tenguí una entrevista a la Televisió d'Eivissa i Formentera, TEF en la primavera de 2021, sobre les repercussions del Projecte de llei estatal citat, en els pactes successoris pitiusos.

de ser membre del Consell Assessor de Patrimoni Immaterial de les Illes Balears, hi vaig participar concretament, tot proposant explícitament aqueixa redacció que, sense esmenes ni debat, es va acceptar per a redactar el Projecte de Llei i, també, plenament al Parlament i avui és Llei.

nals i les facultats i drets de contingut mediambiental, territorial o urbanístic”, però es va descartar, per ser massa detallista en uns supòsits i, tal volta, per no incloure d’altres possibles béns, en els altres.

5) La inclusió d’una referència, tot i que mínima, però certa (cosa que no ocorre a Mallorca i Menorca), a la ruptura de la parella de fet, a més a més de tractar els supòsits de nul·litat matrimonial, separació legal i divorci, i extinció de parella legalment constituïda, com a causa unilateral de revocació, per l’instituent, dels pactes successoris sense transmissió actual de béns, tant a títol universal com singular (article 62.1.d de la Llei).

6) La millora substantiva i adjectiva en la regulació dels fins ara anomenats pactes successoris de llegat, com a exemple d’autèntica successió contractual a títol singular, que passen a anomenar-se, amb ple encert pel que fa al fons i atenció sistemàtica en la llei, pactes d’institució a títol singular (articles 70 a 73). I se’n regulen, de manera harmònica i en detall, seguint l’exemple dels pactes d’institució a títol universal (articles 66 a 69), amb les particularitats pròpies derivades del seu caràcter singular.

Estam aquí davant una figura més que rellevant del dret civil pitiús (una de les estrelles de la “companyia o grup de pactes”, si se’n permet la frase), sense parangó ni comparació en el dret civil mallorquí (i menorquí), on no existeix, i que no es pot confondre –de cap de les maneres– amb una mera donació, sinó que té plens efectes successoris. I, en tal sentit, se l’ha protegit, defensat i promocionat, en tots els ordres: també davant interpretacions manifestament incorrectes de l’ATIB i de l’AEAT sobre la seua naturalesa jurídica o el que comporta.⁷ És tal el grau de rellevància

d’aquest pacte que, potser, en el futur, qui sap si es podria fer extensiu a les illes de Mallorca i Menorca, com es deriva d’aquestes dos afirmacions explícites de l’exposició de motius: “No [s’]impedeix la reflexió futura sobre noves modalitats de pactes o l’aplicació de les figures d’unes illes a les altres, sempre, en aquest cas, salvaguardant la necessària adequació als principis successoris del dret civil propi de cada illa” [II], redactat amb una idea d’estar parlant de tot l’arxipèlag i “Aquesta llei regula els pactes existents avui, però amb possibilitat oberta a noves modalitats” [III], redactat amb una idea d’estar parlant explícitament de Mallorca i Menorca.

7) El desenvolupament, a propòsit del pactes de finiment limitats a

del pacte successori d’institució, si bé a títol singular, raó per la qual era necessari establir una sèrie de regles, taxatives, que evitassin qualsevol equivocació futura. I, en conseqüència, evitar errors de tributació, com s’han derivat de la intervenció esbiaixada de l’ATIB, que, en no comprendre la realitat de les institucions pitiüses –perquè no existeixen a Mallorca– els atribuïa un tipus de gravamen errat, sense poder aprofitar-se els atorgants pitiüses de la fiscalitat assenyada relativa a les figures successoris, com és la representada per la Llei 22/2006, de 19 de desembre, de reforma de l’impost de successions i donacions (i ara, del Decret Legislatiu 1/2014, de 6 de juny, pel qual s’aprova el Text Refós de les disposicions legals de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears en matèria de tributs cedits per l’Estat, articles 57 i 59). Els errors també s’han produït a propòsit de vetar-ne l’atorgament o l’admissió de pluralitat de pactes, quan resulta que aquests, conforme al règim propi d’Eivissa i Formentera, permeten –i permeten– temporalitzar l’atribució dels béns pels pares i la rebuda d’aquests, pels fills i l’ordenació de l’atorgament, d’una manera raonable, segons el propi estalvi, i la llibertat personal de cadascú, sense que es vegessin interferides ni agredides o gravades les figures sense fonaments i amb desmesura. No haver previst unes regles com les que inclou la nova Llei (sense perjudici de les derivacions fiscals de la Llei estatal 11/2021, de 9 de juliol, “de medidas de prevención y lucha contra el fraude fiscal”) hauria desincentivat la pràctica de les institucions pitiüses i les hauria ferit. I s’haurien vist afectades/distorsionades en la seua efectivitat quotidiana pel fet, per complet involuntari per a elles, que a Mallorca i a Menorca, simplement, no es poden atorgar aqueixos tipus de pactes, per mor del fet que el Dret Civil allí vigent –diferent per història i tradició del pitiús– no els hi contempla.

la llegítima (article 77) de les dos noves modalitats que ja hem tractat abans, amb derivacions afegides molt reeixides, d’abast programador i progressiu, en el si de les famílies i el fenomen successori en vida: el finiment general, fet en consideració a tots els béns presents i futurs del causant; i el finiment especial, fet únicament en consideració a tots o alguns dels béns presents del causant. I l’establiment, per la llei, d’un règim il·limitat de possibles finiments especials previs a un finiment general de llegítima, amb la flexibilitat que comporta aquesta fórmula, de cara a la presa de decisions.

8) La innovació de l’article 77.2 de la Llei, que tracta de l’aixecament de l’afecció real, característica de la llegítima pitiüsa⁸ i de com juga aquesta [articles 81.2 i 82.1 de la compilació], amb una nova concreció, de millora: “En cas que l’ascendent transmeti per qualsevol títol successori o per donació [qüestió diferent als títols successoris] algun

8. Feim esment que en virtut de la Llei 7/2017, de 3 d’agost, s’ha modificat, en la versió catalana de la Compilació, que era l’originària de 1990, entre d’altres preceptes, l’importantíssim article 81.1 a propòsit del pagament de la llegítima, que es pagarà, segons la versió catalana, d’acord amb la forma genuïna de designar “els diners” a Eivissa i Formentera: en *sous* o metàl·lic, aspiració històrica, d’abast jurídic, però també identitari i de fons substantiu, de redacció d’acord amb la tradició eivissenca i formentera enfront de la redacció que mantenia el precepte, que malgrat referir-se al Dret Civil privatiu de les Pitiüses, tenia la seua versió catalana redactada en mallorquí (català de Mallorca), tot emprant la paraula *doblers*, terme completament desconegut, sense parangó, a les Pitiüses, i considerat fins i tot com un mallorquinisme lingüístic impropri per complet del i per al Llibre III, el que recull el Dret Civil propi d’Eivissa i Formentera. I s’ha suprimit, pel nom autòcton d’Eivissa i Formentera: el de *sous*, i sense emprar el terme estàndard del català (*diners*), per considerar-lo més que llunyà, sense cap ús a les Pitiüses. En la versió en castellà d’aquest article 81.1, simplement es diu “en dinero o metálico”. La llegítima es paga, doncs, a Mallorca (i a Menorca), en *doblers* (article 48 i, per remissió, per a Menorca, article 65), tot emprant la veu pròpia del català d’aquelles illes i a Eivissa i Formentera es paga en *sous* o metàl·lic (article 81.1), tot fent servir la veu pròpia del català pitiús.

7. En efecte, ha estat recurrent l’equivocació de l’ATIB, tot conceptuant el segon o ulterior pacte successori de llegat, atorgat a les Pitiüses, per persones subjectes al Dret Civil pitiús, i amb béns immobles radicats a Eivissa i Formentera, com a donació, la qual cosa confon la naturalesa hereditària de la figura

dels béns immobles en consideració als quals s'ha atorgat finiment, l'adquirent podrà inscriure'l lliure d'afecció real per raó de la llegítima del renunciant.”

8. El valor de la disposició addicional segona i la seua relació íntima amb el respectiu Dret Civil a l'arxipèlag

La disposició addicional segona no té rúbrica, però el seu contingut –tot i que amb una redacció difícil, per mor de tot el que diu i conté de manera comprimida, però amb molt de pes– és molt important per al conjunt de la llei (i les institucions que s'hi encabeixen) i, com es veurà, fins i tot, molt important per al conjunt dels drets civils a l'arxipèlag, perquè materialment estam davant d'un precepte que bé podria haver-se ubicat en seu d'article 1 de la compilació. En veritat, una disposició addicional que actua com una suma de principis rectors a l'hora de l'aplicació de la nova llei i, fins i tot, de tot el dret civil propi a la comunitat autònoma (de manera similar als principis rectors de l'activitat pública de què parla l'article 12 de l'Estatut d'autonomia, senyaladament a l'apartat 3). El seu impulsor fou el Consell Assessor de Dret Civil propi d'Eivissa i Formentera.

D'aquesta disposició addicional, se'n deriva que la Comunitat Autònoma de les Illes Balears [i, per tant, els organismes i ens que hi depenen, per exemple, l'ATIB, però no només ella, sinó tots els dependents i, en general, les pròpies administracions al servei dels poders territorials de l'arxipèlag i els organismes i ens dependents], en l'exercici de les competències previstes en l'Estatut d'autonomia, i en funció dels principis que les inspiren i dels altres [principis] que conté l'Estatut,

a) Ha de garantir i promoure l'aplicació del dret civil propi i, en particular, de les institucions jurídiques regulades en aquesta llei, tot respectant les peculiaritats i la substantivitat del dret de cadascuna de les illes i,

b) Ha de vetllar perquè, en cap cas, no es puguin adoptar mesures

que perjudiquin o desincentivin l'aplicació del dret civil propi o de les institucions esmentades.

Estam, en realitat, davant un precepte que fa una crida explícita al propi quadre de fonts i a l'aplicació d'aquestes fonts, com es contempla a l'article 1, apartats 2 i 3 (i en particular, aquí, la regla 4a) de la compilació.

En aqueix sentit, podríem subdividir/esmicolar la disposició addicional segona de la nova llei en aquestes altres regles o apartats successius, la redacció de les quals ara reconstruïm, per a fer més fàcil l'explicació i la interpretació del que volem fer avinent.

“La CAIB, en l'exercici de les competències previstes en l'Estatut d'autonomia, i en funció dels principis que les inspiren i dels altres [principis] que aquell conté [al marge de les competències]:

1) Ha de garantir i promoure [en general], l'aplicació del dret civil propi, tot respectant les peculiaritats i la substantivitat del dret de cadascuna de les illes; clara crida a una aplicació i interpretació autòctonista del respectiu Dret Civil. D'aquesta manera, les exigències de l'article 1.3.4a de la compilació (“En l'aplicació del dret civil propi, aquest ha de ser interpretat d'acord amb els principis generals que l'informen i, si es tracta de la interpretació d'una institució històrica, s'ha de prendre en consideració la tradició jurídica singular, continguda a les antigues lleis i els costums insulars; la doctrina dels doctors i les decisions de la Reial Audiència, quan existissin per aquella institució”) queden refermades per aquesta disposició addicional segona, que condueix a l'obligació de respecte a les més antigues tradicions jurídiques a l'arxipèlag, segons el Dret Civil històric de Mallorca, el de Menorca i el de les Pitiüses, respectivament, i sense confusions ni invasions, de cap mena, del de Mallorca en els altres.

2) Ha de garantir i promoure, en particular, l'aplicació de les institucions jurídiques regulades en aquesta llei, tot respectant les peculiaritats i la substantivitat del dret de

cadascuna de les illes; clara crida, a més, a una aplicació i interpretació autòctonista de les innovacions introduïdes en matèria de successió voluntària paccionada o contractual conforme a aqueixa naturalesa plural innata del Dret Civil a l'arxipèlag, segons el règim propi de Mallorca i Menorca, per una banda, i el de les Pitiüses, per l'altra.

3) Ha de vetllar [en general] perquè, en cap cas, no es puguin adoptar mesures que perjudiquin o desincentivin l'aplicació del dret civil propi; una altra vegada, una clara crida a una aplicació i interpretació autòctonista (en clau interna illenca) del respectiu Dret Civil.

4) Ha de vetllar [en particular, finalment] perquè, en cap cas, no es puguin adoptar mesures que perjudiquin o desincentivin l'aplicació de les institucions [jurídiques regulades en aquesta Llei] esmentades; i que és una molt clara crida, a més, a una aplicació i interpretació autòctonista –novament en clau interna illenca– de les innovacions introduïdes en matèria de successió voluntària paccionada o contractual conforme a aqueixa naturalesa plural del Dret Civil a l'arxipèlag.”

La disposició versada guarda alguna relació –ni que siga, pel llenguatge emprat– amb part del que significa o comporta l'article 33.4 de la Llei 8/2018, de 28 de juny, d'actualització dels drets històrics d'Aragó,⁹ precepte del tenor literal següent:

Artículo 33

“El conocimiento del Derecho y servicio público.

[...]

4. El ejercicio por parte de la Comunidad Autónoma de Aragón de sus

9. Als articles publicats a la premsa pitiüsa, i de què tracta la nota a peu de pàgina anterior núm. 6, hi vaig donar notícia, d'aquest precepte aragonès i de la STC 158/2019, de 12 de desembre. I el Consell Assessor de Dret Civil propi d'Eivissa i Formentera se'n va fer ressò del que representa aqueix precepte aragonès, i l'assumí per a incloure en la nova Llei unes regles si no iguals, sí almenys equivalents o paregudes, en part. Aquesta és l'explicació de per què s'ha acabat aprovant aqueixa regla, tot i que sense rúbrica front al que passa amb la resta de la Llei.

competencias en materia tributaria y fiscal tendrá por objeto garantizar y promover la aplicación del Derecho foral aragonés, sin que en ningún caso puedan adoptarse medidas que perjudiquen o desincentiven su aplicación. Del mismo modo, la Diputación General de Aragón velará para que las normas y actos del Estado en materia tributaria y fiscal no produzcan tampoco esos efectos negativos.”

Aqueix precepte s’ha salvat del que ha suposat la STC 158/2019, de 12 de desembre, que ha declarat nombroses inconstitucionalitats, en aqueix mateix article 33 i en d’altres de la citada llei aragonesa, però l’apartat 4 ha perviscut. Es tracta d’un precepte que ben clarament podria haver-se inclòs, directament, en el Codi de Dret Foral d’Aragó, aprovat pel Decret Legislatiu 1/2011, de 22 de març, com a norma substantiva o de fons (amb les successives normes, fins a la redacció del moment present).

Dins del propi dret foral d’Aragó (i de la seua actualització), es complementa l’esmentat article 33.4 de la Llei 8/2018, de 29 de juny, amb les competències de la Comissió Aragonesa de Dret Civil (article 34) pel que fa a la defensa del dret civil propi. A les Illes Balears, salvant les distàncies substantives i adjectives, alguna equivalència s’aprecia en relació a les competències del Consell Assessor de Dret Civil propi d’Eivissa i Formentera i així mateix en relació a les competències del Consell Assessor de Dret Civil de les Illes Balears, segons la Llei 7/2017, de 3 d’agost, diverses voltes citada.

9. La vinculació explícita del dret civil pitiús, en matèria de pactes successoris, amb el dret urbanístic i territorial aplicable a Eivissa i Formentera i viceversa

Aquesta és una qüestió sobre la qual duim anys investigant. I, com que repercuteix moltíssim en la matèria que tractam, ben modestament i humilment, ho hem tractat de fer avinent, de manera reiterada, als altres membres del Consell Assessor de Dret Civil de les Illes Ba-

lears; des de les Pitiüses estant.

En efecte, la relació del dret civil propi d’Eivissa i Formentera amb les normes urbanístiques i territorials aplicables a les Pitiüses, es plasma clarament en el que diu l’article 14 bis de la Llei 1/1991, de 30 de gener, d’espais naturals i de règim urbanístic de les àrees d’especial protecció de les Illes Balears (LEN) com a conseqüència de la redacció derivada de la Llei 8/2003, de 25 de novembre, de mesures urgents en matèria d’ordenació territorial i urbanisme a les Illes Balears,¹⁰ tot resultant d’especial rellevància el contingut de l’exposició de motius d’aquest text legal de 2003 (avui vigent), a propòsit d’aquesta concreta qüestió, on es diu el que tot seguit transcrivim. Això és el que es diu, com a justificació:

“En aquesta llei, es preveuen les condicions especials de parcel·la mínima en sòl afectat per la Llei 1/1991, de 30 de gener, d’Espais naturals i règim urbanístic de les àrees d’especial protecció de les Illes Balears, en els casos de transmissió per causa de mort i d’acord amb les particularitats pròpies del dret civil especial [sic, per específic, quan l’Estatut d’autonomia de les Illes Balears, segons la redacció derivada de la Llei orgànica 3/1999, de 8 de gener, vigent en 2003, ja havia suprimit la paraula *especial*] d’Eivissa i Formentera, així com en els casos de donacions entre pares i fills, deixant la seva regulació al Pla territorial insular. S’estableixen condicions de manteniment de la titularitat de la propietat, evitant situacions de transmissió de la mateixa, que distorsionarien la intenció del manteniment en el nucli familiar del sòl adquirit per qüestió hereditària.”

L’article 14 bis de la LEN (amb contingut civil pitiús manifest) diu:

10. Sobre aquesta matèria, Cardona Guasch, O. (2011). “Balanz de l’aplicació de la Compilació a Eivissa i Formentera. En: *El Dret viscut. 50 anys de la Compilació del Dret Civil de les Illes Balears (1961-2011)*. Lleonard Muntaner, ed. L’Arjau, 24. Institut d’Estudis Autònoms. Govern de les Illes Balears. Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Balears. Palma, 2011, p. 169-201.

“Article 14 bis

El Pla Territorial Insular de Eivissa i Formentera podrà reduir fins a un 25 % les superfícies previstes als articles 12 i 14 quan es tracti de finques registrals resultants d’actes dispositius de segregació derivats de testaments o pactes successoris, o que siguin necessaris per dur a terme la partició de béns per idèntica raó hereditària o per a procedir al pagament de la llegítima, o quan es tracti de donacions entre pares i fills. Les llicències d’edificació en parcel·les que es beneficiïn de la reducció prevista en l’apartat anterior només s’atorgaran prèvia acceptació, per part del propietari, de l’obligació de no transmetre *inter vivos* l’esmentada finca en el termini de quinze anys a comptar des de l’atorgament de la llicència.

L’eficàcia d’aquesta es demostrarà al moment en què s’acrediti, davant de l’ajuntament competent, haver practicat la corresponent inscripció al Registre de la Propietat de l’esmentada obligació. En qualsevol cas, la llicència es condicionarà al manteniment d’aquesta obligació.”

És a dir, existeixen (per a determinats terrenys qualificats com a sòl rústic protegit, AANP, ANEI i ARIP i per a àmbits determinats àmbits del sòl rústic comú, amb qualificació específica de sòl forestal, SRC-SF) de les illes d’Eivissa i Formentera, on hi ha edificacions i, sobretot, on se n’hi poden fer de noves, allí on es puga i estiga permès, unes exigències molt concretes que configuren drets edificatoris en aqueixos sòls, però no en cas contrari: no hi escauen fora de l’herència i derivats (o seran tantes les exigències de superfície segons el sistema ideat, per a la resta de casos, que les finques esdevenen, *de iure*, pel factor multiplicador en les segregacions, inedificables). Només si les parcel·les a sòl rústic s’han obtingut per “actes dispositius [provinents] de segregació derivats de testaments o pactes successoris, o que siguin necessaris per a dur a terme la partició de béns per idèntica raó hereditària o per a procedir al pagament de la llegítima, o quan es tracti de donacions entre pares i fills”, s’hi podrà construir: i

no en la resta de casos. Amb l'obligació, a més, de mantenir la vinculació –constatable al registre de la propietat de manera expressa, com a càrrega real segons la Llei 8/1997, de 8 de juliol, del sòl rústic de les Illes Balears, article 15 i concordants– amb el que podríem anomenar el tronc familiar i a no poder vendre, durant 15 anys: en aquest sentit el Pla Territorial Insular d'Eivissa i Formentera de 21 de març de 2005, ara reduït a l'illa d'Eivissa, com a Pla Territorial Insular d'Eivissa, en virtut de la creació del Consell Insular de Formentera en 2007, per la reforma de l'Estatut d'autonomia conforme a la Llei orgànica 1/2007, de 28 de febrer, i materialitzat en el Pla Territorial Insular de Formentera de 27 de setembre de 2010, que fins i tot, per a determinats supòsits de sòl rústic, ho ha ampliat, ni més ni menys, que a 25 anys (és a dir, a mantenir la vinculació amb el tronc familiar i a no poder-ho vendre, durant 25 anys).

De tal manera que la crida –per una norma amb rang de Llei, la citada LEN i el seu desenvolupament al corresponent Pla Territorial, ja siga a Eivissa (segons la redacció vigent, de 2019),¹¹ ja siga a Formentera (segons la redacció vigent, de 2020)¹² al pacte successori conforme al dret civil propi, és patent, com

a institució més que imbricada entre allò privat –dret civil pitiús– i allò públic –legislació territorial i urbanística i de planejament territorial i urbanístic vigent a Eivissa i Formentera– en un cercle complet. I diàfan.

Doncs bé, l'exposició de motius de la nova llei de successió voluntària paccionada o contractual de les Illes Balears, tot i que d'una manera minúscula, ho diu explícitament, a propòsit de les Pitiüses (amb alguna aportació de qui això escriu, per tal que aquesta obvietat, que expressa moltes qüestions de la pràctica del Dret a les Pitiüses, en un tot orgànic públic/privat i privat/públic, no s'amagàs i es digués clarament): “La normativa territorial i urbanística aplicable en aquestes illes [Eivissa i Formentera] també es fa ressò dels pactes successoris pitiüsos i del seu ús i utilitat” [en el punt v de l'exposició de motius], cosa que no ocorre, en absolut, a les illes de Mallorca i Menorca i el seu dret civil privatiu.

Sense ser un supòsit de troncalitzat, a la manera de la propietat al territori històric de Biscaia (a la Biscaia foral), al territori rústic aforat biscaí, la qüestió a les Pitiüses d'aqueixes normes de dret públic i de dret privat, totes elles imbricades, té tantes particularitats que no era possible deixar-les de citar, ja que neutralitzen i enerven una resposta senzilla o fàcil, a propòsit de la relació del Dret Civil propi, aquí materialitzat en la institució del pacte o contracte successori, i les regles urbanístiques i territorials aplicables al sòl rústic d'Eivissa i Formentera.

Estam davant d'unes institucions que són expressió d'un tot imbricat –de dret privat i de dret públic i viceversa– fonamentat en el valor de la tradició i vivència pitiüses en multitud d'aspectes, materials i immaterials, però que s'ha sabut actualitzar al món del segle XXI i a les necessitats, vives, de la societat eivissenca i de la societat formenterana.

Així, fins i tot, s'aprecia finalment en aquestes afirmacions, ben expressives i ponderades, de la diputada Sra. Costa i Serra (GP Socia-

lista), en defensar el vot afirmatiu a la llei, el 25 d'octubre de 2022, al Ple del Parlament de les Illes Balears, inclosa la visió particular pitiüsa de l'assumpte (i el valor que encara té, *per se*, fins i tot en el nom, tot i que sembli vetust, arcaic o arcaïtzant, el concepte quasi intangible, per a les Pitiüses, del dret foral d'Eivissa i Formentera, on els pactes successoris són la clau de volta del sistema hereditari propi):

“Ara veim la part final i pot semblar més fàcil del que segurament la feina interna va ser, perquè hem de recordar que no tot és tan fàcil com sembla, que la Compilació de les Illes Balears, a més, està dividida en diferents llibres i que aquesta reforma dels pactes successoris ha estat, a més, molt respectuosa amb les particularitats de les diferents illes, per una banda Mallorca i Menorca i, per l'altra, tant Eivissa i Formentera, com ara hi feia referència el company, el diputat Sr. Sanz.

Els pactes successoris, evidentment, ja existien i existeixen en el nostre ordenament jurídic i en els darrers anys el que s'ha fet és que han anat en augment; el que fem ara és una revisió, també diria que una ampliació i, sobretot, una clarificació per donar més seguretat jurídica a totes aquelles persones que, en definitiva, el que fan és avançar la seva herència en vida, però també –no només per a aquestes persones– sinó també a tots els operadors jurídics que hi intervenen i, així, evitar posteriors litigiositats.

Aprofit, també, per agrair la feina que ha fet la Comissió de Dret Foral d'Eivissa i Formentera, dependent del Consell d'Eivissa, perquè han estat col·laboradors dialogants i han ajudat que avui tenguem aquesta proposta consensuada, tenint en compte la gran tradició i història d'aquests pactes a les illes Pitiüses. I un dels temes que vull destacar, s'ha fet aquí també per algun dels companys, que clarifica la normes, tot el que fa referència a la revocació, que sempre és un tema molt controvertit i que feia necessari ampliar la regulació per evitar litigis de futur.”

ÁNGEL CUSTODIO NAVARRO SÁNCHEZ
SECRETARI D'ADMINISTRACIÓ LOCAL ■

11. Per tal que es vegi la realitat del que deim, ens remetem al Pla Territorial Insular d'Eivissa, segons acord del Ple del Consell Insular d'Eivissa de 15 de maig de 2019 (BOIB núm. 67, de 18 de maig de 2019), norma 16, punts 6 a 11 sobre Segregacions i divisions de finques en sòl rústic; règim que, pel que sembla, es vol canviar i fer més permissiu. En efecte, es vol afegir també el supòsit de la relació successòria entre padri –sense descendents– i fillol, o siga entre oncle i nebot, o, dit conforme al català autòcton, entre blonco i nebot.

12. Per tal que es vegi la realitat del que deim, ens remetem al Pla Territorial Insular de Formentera segons acord del Ple del Consell Insular de Formentera, de 25 de febrer de 2020 (BOIB núm. 110, de 18 de juny de 2020), 4a modificació, i publicació com a text refós: article 38 (apartats 4 i 7), sobre Divisions, segregacions i fraccionaments; article 68 (apartat 3), sobre Condicions de parcel·la i article 71.1.b, sobre Establiments regulats per la normativa autonòmica sobre la prestació de serveis turístics en el medi rural.